

Wat lezen literaire vertalers?

Door Vincent van de Vrede en Rory Ceulen

Literair vertaler zijn is een ondankbaar vak. Het is ontzettend bewerkelijk, kost vaak maanden van je tijd, levert altijd te weinig op en dan moet je het doen met een vermelding van je naam voorin. Hoewel... sommige vertalers denken daar weer anders over. Kortom, tijd om eens de spotlights te zetten op literaire vertalers.

1. Wat zijn uw literaire voorkeuren?

Ron Bezemer: 'Zweedse biografieën en romans hebben mijn voorkeur, met name ook historische romans.'

Mariëtte van Gelder: 'Ik ben een alleseter op leesgebied, maar mijn lievelingsauteurs zijn Bret Easton Ellis, Chuck Palahniuk en Remco Campert.'

David Colmer: 'Voor mijn plezier lees ik het liefst Engelstalige boeken, vaak Amerikaans of Australisch, ook om een beetje bij te blijven. Mijn smaak is vrij breed, maar ik heb een speciaal zwak voor de opvolgers van *dirty realism*. Ik probeer ook moderne klassiekers in te halen, schrijvers zoals Yates en Salter, die ik veel te laat heb leren kennen.'

Bartho Kriek: 'Van Nederlandstalige schrijvers lees ik veel, een kleine selectie: Gorter, Dér Mouw, Emants, Elsschot, Nescio, Vestdijk. Verder Kafka, Nietzsche,

Petra Broomans

Foto: Roeland Fossen

Kiki Coumans

Wallace Stevens, Edgar Allan Poe, I.B. Singer, Rohinton Mistry, Pessoa.'

Kiki Coumans: 'Ik hou van poëzie, en van boeken die een verfijnde stijl hebben. Ik ben meestal meer geboeid door de taal dan door het verhaal. In Nederland vind ik bijvoorbeeld A.F.Th. van der Heijden een erg goede schrijver, en van de jongere generatie hou ik erg van de korte verhalen van Sanneke van Hassel.'

Janneke Panders: 'Ik lees graag modern proza, met een warme belangstelling voor Duits- en Nederlandstalige literatuur van hedendaagse schrijvers. Het is vast geen toeval dat deze voorliefde en mijn werk elkaar overlappen - ik vertaal overwegend vanuit het Duits naar het Nederlands.'

Laura van Campenhout: 'Ik lees satire, filosofie, historische romans en gedichten. En ik herlees graag, op dit moment W.F. Hermans' *Nooit meer slapen*.'

Petra Broomans: 'Met name Scandinavische, Nederlandse en Zuidamerikaanse literatuur. Misdaadliteratuur lees ik natuurlijk graag, de Scandinavische misdaadliteratuur is als genre interessant omdat het een boeiende ontwikkeling heeft doorgemaakt. Veel bekende auteurs debuteerden met een misdaadverhaal, zoals Kerstin Ekman, en gevestigde auteurs zoals Kallifatides schrijven naast

Laura van Campenhout

hun gewone oeuvre misdaadliteratuur. Er is dus geen strikte scheiding tussen literaire auteurs en misdaadauteurs.'

Linda Broeder: 'In mijn vrije tijd lees ik voornamelijk Engelstalige literatuur. Ik ben dol op die typisch Britse humor, subtiel maar treffend. Ik hou sowieso wel van boeken met veel humor, helemaal als het verhaal ook subtiel woordspelingen en andere taalgrappen bevat. Lewis Carroll is nog altijd een groot favoriet, maar ook moderne auteurs

BarthoKriek

van meer toegankelijke romans zoals Mark Haddon, Jonathan Safran Foer en Christopher Moore lees ik graag. Een van de weinige vertaalde boeken die ik recent heb gelezen is *De schaduw van de wind* van Carlos Ruiz Zafón, waarvan ik erg onder de indruk was, met name dankzij het werk van vertaler Nelleke Geel. Verder heb ik ook een zwak voor

Linda Broeder: 'In mijn vrije tijd lees ik voornamelijk Engelstalige literatuur. Ik ben dol op die typisch Britse humor, subtiel maar treffend'

jeugd literatuur. Mijn absolute favoriet hierin is de *His Dark Materials*-trilogie van Philip Pullman.'

2. Welk boek was voor u de grootste uitdaging om op de juiste wijze te vertalen?

Ron Bezemer: 'Mijn lastigste, meest omvangrijke en uitdagende vertaling was de grote biografie van Ingmar Bergman: Mikael Timm, *Ingmar Bergman - De lust en de demonen*. Aan deze vertaling heb ik 13 maanden fulltime gewerkt.'

Mariëtte van Gelder: 'Elk boek is een uitdaging; van een slecht geschreven boek probeer je nog iets te maken en een goed geschreven boek probeer je zo 'getrouw' mogelijk te vertalen. Ik vind het leuk om woordspelingen te vertalen, maar van gedichten gruw ik. Patricia Cornwell is een auteur van wie je pas merkt hoe goed ze is als je haar gaat vertalen. Voor Stephen King geldt helaas het omgekeerde.'

David Colmer

Linda Broeder

Janneke Panders

David Colmer: ‘Misschien ligt het aan mij, maar ik vind het vaak enorm moeilijk om een boek goed te vertalen. Van mijn vertalingen die nu in productie zijn bijvoorbeeld vond of vind ik extreem moeilijk Dimitri Verhulst’s *De helaasheid der dingen*, Gerbrand Bakkers *De omweg* en een selectie uit Annie Schmidts kindergedichten in *A Pond Full of Ink*. Verhulst wegens de taal, die rijk en kleurrijk is, maar altijd vloeiend en voortstuwend; Bakker wegens de uitgebalanceerde strakheid en het spel met talen en culturen; en Schmidt wegens de combinatie van inventieve rijm en een strak

metrum met leuke grappen en een vrijwel constante frisheid.’

Bartho Kriek: ‘Mijn grootste uitdaging op vertaalgebied is Laozi, *Daodejing*. Uit het klassiek Chinees en Engelse en Nederlandse teksten, het is in 2010 uitgegeven bij Uitgeverij Atlas.’

Kiki Coumans: ‘Ik heb twee boeken van de Franse schrijfster Colette vertaald, uit begin

Ron Bezemer

vorige eeuw, die zijn in het Nederlands verschenen onder de titel *Sido en het huis van mijn moeder*. Het zijn prachtige verhalen, geschreven in een poëtische taal met beeldende zinnen. Het was een grote uitdaging daar net zo’n mooi Nederlands van te maken. Ik zou die vertaling graag nog eens willen herzien.’

Janneke Panders: ‘Voor mij is toch telkens het boek dat op dat moment op mijn bureau ligt de grootste uitdaging. Het eerste boek dat ik vertaald heb was naar het Duits: *Darwins hofvijver* van Tijs Goldschmidt. De moeilijkheid hier was voor mij dat het zowel een literaire als wetenschappelijk verantwoorde tekst is. Ik heb veel moeten lezen over de vissen in het Victoriameer om de tekst terminologisch en inhoudelijk adequaat over te brengen. Het laatste boek dat ik vertaald heb is *Iedere dag, ieder uur* van Nataša Dragni. Het bijzondere van deze roman was voor mij als vertaler de unieke stijl.’

Laura van Campenhout: ‘Patrick Lane’s roman *Red Dog Red Dog*, in 2009 verschenen als *Rode hond rode hond*. Lane is van huis uit dichter, en dat betekent dat elk woord dat hij gebruikt precies past in het verhaal dat hij wil vertellen, op de manier dat hij het wil vertellen. Het was moeilijk om die hechte stijl te benaderen, maar ook een heel mooie opdracht.’

Petra Broomans: ‘Ik heb ooit een novelle van Stina Aronson vertaald, kort maar krachtig, met een stijl, een metafoorgebruik en een sfeer die lastig was om over te brengen. In 1999 is deze opnieuw opgenomen in *De Weduwen*.’

Linda Broeder: ‘In mijn nog vrij prille loopbaan als literair vertaler heb ik al een aantal leuke boeken mogen vertalen. Maar het mooiste en meest uitdagende boek was *Major Pettigrew’s Last Stand* van Helen Simonson (*De majoor en mevrouw Ali*). Het was echt een uitdaging om alle typisch Britse elementen over te brengen in de Nederlandse vertaling. Uiteindelijk kijk ik wel met tevredenheid terug op het resultaat, al zie je bij het teruglezen altijd wel weer dingen die je nu toch anders zou doen.’

3. Krijgen u en uw collega’s voldoende waardering voor uw werk?

Ron Bezemer: ‘Het werk van literaire vertalers wordt in Nederland door uitgevers en lezers erg onderschat. Elke goede vertaling impliceert dat een boek geheel opnieuw geschreven moet worden. De waardering laat

Ron Bezemer: ‘Elke goede vertaling impliceert dat een boek geheel opnieuw geschreven moet worden. De waardering laat in Nederland zeer te wensen over’

in Nederland zeer te wensen over. Er kan geen enkele vertaler uitsluitend van zijn werk leven. Het is een geluk dat het Fonds van de Letteren af en toe aan vertalers een beurs toekent, anders zou een groot deel van vooral de Scandinavische en Zuid-Europese literatuur in ons land niet verschijnen.’

Mariëtte van Gelder: ‘Ik vind dat ik altijd veel waardering krijg van mijn opdrachtgevers, maar het grote publiek staat er volgens mij niet eens bij stil dat boeken door iemand worden vertaald, en ook in recensies worden we maar zelden genoemd, en dan nog vaak alleen als we op een foutje betrappt kunnen worden. Daarom vind ik het idee voor een artikel ook zo goed!’

David Colmer: ‘Vertalers worden vaak ondergewaardeerd maar dat overkomt schrijvers en boeken ook. Veel van mijn vertalingen zijn nauwelijks opgemerkt en dát is nog veel erger dan dat ze geprezen worden zonder expliciet mijn naam te noemen. Dat gezegd, ik vind dat recensenten en literaire redacteurs een plicht hebben om te beseffen dat boeken zichzelf niet vertalen en dat vertalers niet onderling uitwisselbaar zijn.’

Bartho Kriek: ‘Ja en nee, oftewel: er wordt nauwelijks onderscheid gemaakt tussen slechte vertalingen en goede terwijl de verschillen enorm zijn.’

Kiki Coumans: ‘Ik heb het gevoel dat het werk op zich best wel gerespecteerd wordt. Wat ik weleens jammer vind, is dat recensenten goede of zelfs prachtige vertalingen bespreken alsof de boeken vanzelf in een andere taal zijn gemetamorfoseerd, terwijl iemand acht maanden heeft gewerkt om alle aspecten van een tekst zo goed mogelijk tot hun recht te laten komen. Het is jammer dat de kwaliteit van vertalingen niet vaak serieus aan bod komt.’

Janneke Panders: ‘Het is een opmerkelijk gegeven dat de onzichtbaarheid van een vertaler zijn grootste aanbeveling is - de lezer merkt niet dat het een vertaald boek is! Goede vertalingen maken literaire uitingen in jouw moedertaal toegankelijk en gripbaar en dat is iets wat naar mijn mening meer gewaardeerd en meer zichtbaar gemaakt zou mogen worden.’

Laura van Campenhout: ‘Ik vind het jammer wanneer een recensent een boekvertaling bespreekt verzuimt de vertaler te vermelden. Maar zelfs op de website van de uitgever wordt diens naam soms weggelaten. Dat werkt ‘onzichtbaarheid’ in de hand.

Het vak boekvertalen krijgt tegenwoordig vaker media-aandacht, dat vind ik goed. Het honorarium dat de boekvertaler krijgt staat meestal in geen verhouding tot het aantal uren dat deze erin steekt. Het is goed dat er een modeltarief is. Literaire vertalers zouden scherper moeten onderhandelen over de tarieven. En ze zouden elkaar plechtig moeten beloven dat ze nooit meer onder het modeltarief zullen werken.’

Petra Broomans: ‘Vertalers/cultuurbemiddelaars zijn over het algemeen ondergewaardeerd en onderschat, maar ze zijn als medium heel belangrijk. Men vergeet dat er veel literatuur in vertaling wordt gelezen. Ik vind sowieso dat het literaire vertalen beter betaald zou moeten worden. Zakelijk vertalen brengt meer op. Ook hier zie je dat cultuur niet zoveel waard lijkt te zijn...’

Linda Broeder: ‘Naar mijn mening hebben we als literair vertaler niet te klagen. Persoonlijk hoef ik als vertaler niet op de voorgrond te treden. Natuurlijk zou het mooi zijn als er bij boekrecensies van vertaalde literatuur nog wat meer aandacht zou worden besteed aan de rol van de vertaler. Maar er zijn ook genoeg tijdschriften die wel aandacht besteden aan vertalingen en vertalers. Verder denk ik dat het Vertaalpleidooi uit 2008 ook zeker heeft geholpen bij het onder de aandacht brengen van ons beroep. Zelfs het huidige kabinet ziet de waarde van vertaling in. Natuurlijk is daar nog de kwestie van het vertaalhonorarium. Nu mag dat tarief ook wat mij betreft best nog wat omhoog. Maar vergeleken met andere landen zijn we hier al aardig ver met het beschermen en verbeteren van de positie van vertalers. Dus over het algemeen ben ik zeker tevreden met de waardering voor het vak.’

Mariëtte van Gelder